

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย เรื่อง การพัฒนาเกมฝึกการบริหารสมองเพื่อช่วยชะลอการเกิดภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ จังหวัดจันทบุรีผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 เกมฝึกการบริหารสมองสำหรับผู้สูงอายุ
- 2.2 ภาวะสมองเสื่อม
- 2.3 ความพึงพอใจ
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 เกมฝึกสมองสำหรับผู้สูงอายุ

หัวข้อนี้เป็นการกล่าวถึงเกมฝึกสมองสำหรับผู้สูงอายุ โดยจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของการบริหารสมอง การบริหารสมองในผู้สูงอายุ รูปแบบเกมฝึกสมองสำหรับผู้สูงอายุ หลักการออกแบบเกมฝึกสมองสำหรับผู้สูงอายุ และขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรม ADDIE Model ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของการบริหารสมอง

มนุษย์มีสมอง 2 ซีก ประกอบด้วยสมองซีกซ้าย มีความสามารถทางด้าน การคำนวณ ความคิดเป็นเหตุเป็นผล การพูด การเขียน การวิเคราะห์ การจัดลำดับก่อน ภายหลัง และสถานที่ และสมองซีกขวา ทำงานเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึก เรื่องมิติสัมพันธ์ ความสามารถทางศิลปะ โดยสมองสองซีกจะร่วมกันทำงาน ไม่แยกทำเพียงข้างใดข้างหนึ่ง แม้เราจะทำอะไรสักอย่างอยู่เรื่องเดียวก็ตาม หากสามารถบริหารสมองทั้ง 2 ซีกให้ทำงานได้อย่างสมดุลกันก็ยิ่งเป็นการใช้สมองอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด นักวิชาการบอกความหมายของการบริหารสมองไว้ดังนี้

สุขพัชรา ชัมเจริญ (2553) การบริหารสมอง หมายถึง การบริหารร่างกายในส่วนที่สมองควบคุมโดยเฉพาะกล้ามเนื้อ corpus callosum ซึ่งเชื่อมระหว่างสมองทั้งสองซีกเข้าด้วยกันให้เกิด การของสมองที่แข็งแรงช่วยให้สมองทำงานคล่องแคล่วขึ้น ส่งผลให้การถ่ายโอนข้อมูลและการเรียนรู้ เป็นไปอย่างสมดุลเต็มที่และมีประสิทธิภาพสูง และยังช่วยให้สมองคลายความตึงเครียด ทำให้สภาพพร้อมที่จะเรียนรู้ ก่อให้เกิดทั้งความจำระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งเป็นสภาวะที่สมองทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ดังนั้นความหมายของการบริหารสมอง คือ การบริหารร่างกายในส่วนสมองเพื่อให้ทำงานประสานกันอย่างสมดุล มีความแข็งแรงและทำงานดีขึ้น ทำให้สภาพจิตใจเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้ เกิดความจำทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2.1.2 การบริหารสมองในผู้สูงอายุ

การบริหารสมองในผู้สูงอายุ สามารถทำได้หลายวิธี

ซีวจิต (2565) การฝึกสมองเพื่อให้การสร้างจุดเชื่อมต่อระหว่างเซลล์ประสาททำงานได้ดีขึ้นในผู้สูงอายุ จะช่วยบำรุงสติปัญญา ชะลอการเสื่อมถอยให้ช้าลงไม่ว่าจะเป็นคนที่สมองยังเป็นปกติ หรือแม้แต่คนที่เข้าสู่ภาวะสมองเสื่อมแล้วก็ตาม การดูแลที่สำคัญก็ยังคงมุ่งเน้นไปที่การคงสภาพ หรือชะลอให้สมองเสื่อมช้าที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ตัวอย่างกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถช่วยบริหารสมองให้แข็งแรง ชะลอการเสื่อม ดังนี้

2.1.2.1 อ่านข่าวประจำวันทางหนังสือพิมพ์

2.1.2.2 อ่านหนังสือ นิตยสาร พ็อคเก็ตบุ๊กต่าง ๆ

2.1.2.3 จัดบันทึกประจำวัน

2.1.2.4 พบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง

2.1.2.5 โทรศัพท์คุยกับเพื่อน

2.1.2.6 รับผิดชอบที่ปรึกษาในงานที่ถนัด

2.1.2.7 ช่วยกิจการในบ้านเล็กๆ น้อยๆ ที่ใช้สมองเท่าที่พอจะทำได้ อย่างเช่น หากที่บ้านทำกิจการร้านค้าอาจให้ท่านช่วยทำหน้าที่เก็บเงิน ทอนเงิน จัดของเข้าตำแหน่ง เป็นต้น

2.1.2.8 ใช้เวลาทำงานอดิเรก เช่น งานศิลปะ งานประดิษฐ์ต่าง ๆ

2.1.2.9 เล่นเกมที่ต้องใช้ความคิด เช่น หมากรุก หมากล้อม ฯลฯ

2.1.2.10 ฝึกใช้คอมพิวเตอร์ ท่องโลกอินเทอร์เน็ต

2.1.2.11 ติดตามดูรายการต่าง ๆ ทางโทรทัศน์เป็นประจำการฝึกบริหารสมองด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ จะช่วยลดความเสี่ยงการเป็นโรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสมองได้

2.1.3 รูปแบบเกมฝึกสมองสำหรับผู้สูงอายุ

การเล่นเกมนบริหารสมอง สามารถชะลอและป้องกันโรคสมองเสื่อมได้ เนื่องจากสมองเกิดการกระตุ้นและพัฒนา ฝึกให้สมองส่วนต่าง ๆ ทำงานประสานกันได้ดียิ่งขึ้น โดยเกมบริหารสมอง 7 เกม ดังนี้ (ALLWELLHEALTHCARE, 2565)

2.1.3.1 เกมจับผิดภาพ มีกติกาง่าย ๆ เพียงหาภาพที่ 1 และภาพที่ 2 มีจุดไหนที่แตกต่างกันบ้าง ซึ่งมีเพียงแค่ 5 จุดเท่านั้น โดยเกมจับผิดภาพนี้ จะช่วยเสริมสร้างทักษะด้านความจำ ฝึกสมาธิ ความอดทน และยังช่วยฝึกสายตา และการสังเกตได้อีกด้วย

2.1.3.2 เกมนับเหรียญทั้งหมดในภาพ ให้นับว่ารวมกันแล้วได้ทั้งหมดกี่บาท ซึ่งเกมนับเหรียญนี้ จะช่วยฝึกการคำนวณ การสังเกต และทักษะการคิด หากผู้สูงอายุได้ฝึกการนับเหรียญบ่อย ๆ ก็จะทำให้สามารถใช้เงินในการจับจ่ายใช้สอยเองได้ดียิ่งขึ้น

2.1.3.3 เกมจับคู่เงา เงาไหนคือเงาจริง ๆ ของสิ่งของที่กำหนด โดยเกมนี้จะช่วยฝึกสมาธิ ความทรงจำ และช่วยฝึกการใช้สายตาในการสังเกต

2.1.3.4 เกมบวกลบเลข ให้นับแต้มบนหน้าลูกเต๋าที่ปรากฏ แล้วนำมาบวกกันว่าแต่ละแถวในแนวนอน รวมกันแล้วได้แต้มเท่าไร ซึ่งเกมนี้จะช่วยกระตุ้นให้สมองซีกซ้ายสามารถทำงานได้ดีขึ้น ผ่านการคิดคำนวณฝึกบ่อย ๆ จะช่วยให้สมองสามารถประมวลผลได้รวดเร็วมากขึ้น

2.1.3.5 เกมเขาวงกตให้พาราดิซึ่มวีลแชร์ไฟฟ้า (มุมด้านซ้ายบน) กลับบ้านโดยใช้เส้นทางที่ถูกต้อง เกมนี้จะช่วยฝึกในเรื่องของการตัดสินใจ การคิดแก้ปัญหา และช่วยฝึกสมาธิได้ดียิ่งขึ้น

2.1.3.6 เกมเติมผลไม้ มีกติกาเหมือนกับเกม Sudoku โดยเกมนี้จะมีผลไม้อยู่ 4 ชนิด คือ ส้ม องุ่น กล้วย และสตอร์วเบอร์รี่ ให้นำผลไม้ทั้ง 4 ไปใส่ในช่องว่างให้ถูกต้อง โดยแต่ละแถวทั้งแนวตั้งและแนวนอนต้องไม่ซ้ำกันเลย โดยเกมนี้จะช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ฝึกการจัดลำดับ ฝึกการใช้สายตาและการสังเกต

2.1.3.7 เกมเป่ายิงฉุบ ในเกมนี้จะมีทั้งหมด 4 ข้อ ให้หาว่าในแต่ละข้อ เป่ายิงฉุบ แล้วได้อะไร เกมนี้จะช่วยฝึกกระบวนการวิเคราะห์และตัดสินใจ และยังช่วยกระตุ้นในส่วนของความทรงจำอีกด้วย

การฝึกใช้สมองอย่างสม่ำเสมอ เป็นการช่วยลดความเสี่ยงของสมองลงได้ เพราะสมองจะสั่งการให้เกิดการจำ การสังเกต การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

2.1.4 หลักการออกแบบเกมฝึกสมองสำหรับผู้สูงอายุ

การออกแบบเกมฝึกสมองสำหรับผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญครอบคลุมเนื้อหาในด้านกระบวนการจำ ตามความเหมาะสมกับข้อจำกัดของผู้สูงอายุ มีดังต่อไปนี้

2.1.4.1 คำนึงถึงสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ โดยรูปแบบของเกมควรมีความง่ายต่อการใช้งาน มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ด้วยการใช้ง่ายและสัญลักษณ์ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนอันอาจทำให้เกิดความยากต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดกระบวนการส่งเสริม เช่น มีภาพหรือคำอธิบายที่ง่ายใช้รูปภาพที่เป็นสัญลักษณ์สากลสื่อสารเพื่อให้เข้าใจง่าย

2.1.4.2 เนื้อหาของเกม เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันในการกระตุ้นสมองให้จดจำ ให้ผู้สูงอายุเกิดการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง โดยเกมสมควรมีการปรับระดับความยากง่ายในการเรียนรู้

2.1.4.3 การบริหารสมองเพื่อฟื้นฟูความจำ เกมจะต้องมีโครงสร้างของโหมดการเรียนรู้ ได้แก่คำแนะนำในการเล่น รูปแบบของเกม วิธีการเล่น และกฎกติกา (Jsselsteijn et al., 2007)

2.1.4.6 แบบจำลองสำหรับการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม ADDIE Model

ระบบการสอนเอ็ดดี (ADDIE Model) เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1975 เป็นระบบสำหรับการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมสื่อการสอนที่ได้รับความนิยมมานาน ได้รับการออกแบบและพัฒนาขึ้นครั้งแรกสำหรับกองทัพสหรัฐอเมริกา โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งรัฐฟลอริดา (Educational technology, 2018) มีกระบวนการทำงานทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ Analysis
- 2) ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ Design
- 3) ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา Development
- 4) ขั้นตอนที่ 4 การนำไปใช้ Implementation
- 5) ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล Evaluation

2.1.5 ขั้นตอนการพัฒนา ADDIE model (ครูบ้านนอก, 2552)

2.1.5.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) ประกอบด้วยรายละเอียดแต่ละส่วน ดังนี้

1) การกำหนดหัวเรื่องและวัตถุประสงค์ทั่วไป

2) การวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์ผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย การประเมินความรู้ของผู้เรียนในเนื้อหา สิ่งที่คุณเรียนต้องการเรียนรู้ ความจำเป็นต่อการเรียนรู้ในเนื้อหาดังกล่าว การวิเคราะห์พฤติกรรม การเรียนรู้ แรงจูงใจ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและเป้าหมายในการเรียนรู้ สามารถทำการวิเคราะห์ผู้เรียนได้โดยการสำรวจความต้องการของผู้เรียนด้วยการในตอบแบบสอบถามเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน นอกจากนี้อาจนำข้อมูลผลการเรียนและพฤติกรรม การเรียนรู้ที่ผ่านมาเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบได้

3) การวิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นการวิเคราะห์ถึงสิ่งที่ผู้เรียนควรจะได้รับภายหลังจากการใช้สื่อว่าต้องเป็นอย่างไรบ้าง โดยเมื่อทำการวิเคราะห์เรียบร้อยแล้วจะต้องทำการประเมินความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบด้วยว่าเกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกันหรือไม่ ทั้งในส่วนของผู้เรียน เนื้อหา และวิธีการประเมินผล

4) การวิเคราะห์เนื้อหา เนื่องจากเนื้อหาที่จะนำมาใส่ในสื่อที่พัฒนาขึ้นเป็นส่วนที่มีความสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้พร้อมกับการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นการวิเคราะห์เนื้อหาจึงเป็นสิ่งที่ต้องทำด้วยความระมัดระวังไม่ให้สื่อที่พัฒนาขึ้นมาเป็นแต่เพียงหนังสือหรือตำราที่นำมาอยู่ในสื่อเท่านั้น เนื่องจากสื่อที่พัฒนาขึ้นควรมีความแตกต่างทั้งในด้านภาษา ปริมาณเนื้อหา และลักษณะการนำเสนอ โดยจะต้องเน้นการสรุปเนื้อหาหรือแนวคิดในส่วนที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจ ด้วยการใส่สื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีทัศน์ ภาพนิ่ง เสียง ภาพเคลื่อนไหว แอนิเมชัน หรือกราฟิกต่าง ๆ ประกอบการนำเสนอเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาได้ง่ายขึ้นกว่าการเรียนอยู่แต่ในห้องเรียน นอกจากนี้ไม่ควรนำเนื้อหาทุกอย่างใส่ลงไป ในสื่อแต่ควรเลือกเอาเฉพาะส่วนที่สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย การวิเคราะห์เนื้อหาทำให้ผู้สอนสามารถกำหนดสิ่งต่อไปนี้ได้

4.1) กำหนดเนื้อหาที่จำเป็นต้องสอนว่าจะอยู่ในบทใด เรื่องใด

4.2) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

4.3) การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ย่อยของเนื้อหา

4.4) การกำหนดตัวอย่างในการนำเสนอประกอบการอธิบายเนื้อหา

4.5) การกำหนดแบบฝึกประกอบการเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาย่อย

2.1.5.2 ขั้นตอนการออกแบบ (Design) ประกอบด้วยรายละเอียดแต่ละส่วน ดังนี้

การออกแบบ Courseware (การออกแบบบทเรียน) ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา แบบทดสอบก่อนบทเรียน (Pre-test) สื่อ กิจกรรมวิธีการนำเสนอและแบบทดสอบหลังบทเรียน (Post-test)

1) การออกแบบเนื้อหา

การออกแบบเนื้อหา (Content Design) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การเตรียมเนื้อหา การออกแบบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ และการออกแบบข้อความคำถามสำหรับการประเมินผล

1.1) การเตรียมเนื้อหา

1.1.1) วางโครงสร้างของเนื้อหา เป็นการนำเนื้อหาที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว มาทำการพัฒนาเป็นสื่อ ด้วยการแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย โดยต้องจัดโครงสร้างของเนื้อหาให้เป็นระบบมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน และในภาพรวมจะต้องมีความเป็นเอกภาพ คือ เนื้อหาที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความต่อเนื่องไปสู่เป้าหมายเดียวกัน และควรแบ่งแต่ละส่วนของเนื้อหาในแต่ละหัวข้อให้มีปริมาณที่ใกล้เคียงกัน

1.1.2) คัดเลือกเนื้อหาที่จะนำเสนอ การนำเสนอควรกระชับได้ใจความ โดยต้องเลือกเอาเฉพาะส่วนที่มีความจำเป็นเท่านั้นมานำเสนอ

1.1.3) เรียงลำดับหัวข้อเนื้อหา ควรเรียงลำดับตามความยากง่ายของเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจกับเนื้อหาที่อยู่ภายในสื่อได้นาน

1.1.4) ใช้ภาษาให้เหมาะสม ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน โดยหากเป็นเด็กเล็กควรที่จะต้องใช้ภาษาหรือข้อความที่ง่าย ๆ สั้น ๆ และใช้คำที่เป็นรูปภาพ

1.2) การออกแบบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ

1.2.1) เนื้อหาด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ควรกำหนดปริมาณของเนื้อหาในแต่ละหัวข้อให้มีความใกล้เคียงกัน ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของเนื้อหา การนำเสนออาจใช้ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ และเสียงรวมกันได้

1.2.2) เนื้อหาด้านทักษะและการปฏิบัติ จะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ทฤษฎีและทักษะต่าง ๆ เช่น วิชาทางด้านภาษา หรือคอมพิวเตอร์ นิยมทำสื่อการสอนในรูปแบบการฝึกทักษะ (drill) เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นการสร้างโจทย์คำถาม เช่น การเลือกตอบ การเติมคำ จับคู่ เป็นต้น และอาจมีการสรุปกฎเกณฑ์หรือวิธีคิดให้ผู้เรียนทราบก่อนหรือหลังจากการเรียนรู้จากตัวอย่างไปแล้ว

1.2.3) เนื้อหาด้านเจตคติ การเปลี่ยนแปลงด้านเจตคติของผู้เรียนอาจทำได้ โดยการใช้เกมที่จูงใจ หรือการใช้เรื่องราวของบุคคลมานำเสนอเป็นตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นและเข้าใจจนอยากที่จะเปลี่ยนแปลงตาม

1.3) การออกแบบข้อคำถามสำหรับการประเมินผล

การออกแบบข้อคำถามสำหรับการประเมินผล (Assessment Design) มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1) การวัดผล เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์แทนปริมาณหรือคุณภาพของคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัด โดยสิ่งที่ต้องการวัดนั้นเป็นผลมาจากการกระทำหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน เช่น การวัดผลการเรียนรู้ ผลที่วัด คือ ผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.3.2) การประเมินผล เป็นการนำตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่ได้จากการวัดมาตีค่าอย่างมีเหตุผล โดยเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ เช่น โรงเรียนกำหนดคะแนนที่น่าพอใจของวิชาคณิตศาสตร์ไว้ที่ร้อยละ 60 ดังนั้นผู้เรียนที่สอบได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60 ถือว่าเป็นการผ่านเกณฑ์ที่น่าพอใจของโรงเรียนดังกล่าว เป็นต้น

การวัดและการประเมินผลสามารถทำได้ 3 ช่วง คือ การประเมินก่อนเรียน (Pretest) การประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessment) และการประเมินหลังเรียน (Summative Assessment) โดยการออกแบบการวัดและประเมินผลต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยว่าต้องการวัดและประเมินด้านใด ต่อไปนี้

1.3.2.1) ด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Domain) โดยการใช้เครื่องมือเป็นแบบทดสอบตัวเลือก ผิดถูก จับคู่ หรือการให้ตอบคำถามสั้น ๆ หรือแบบทดสอบอัตนัย เป็นต้น

1.3.2.2) ด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Domain) สามารถใช้แบบวัดทักษะการปฏิบัติ การวัดจากผลการปฏิบัติ วัดจากชิ้นงานที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ โดยผู้สอนจะต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนก่อนการทดสอบและต้องให้ผู้เรียนร่วมพิจารณาแบบประเมินด้วยก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจต่อการเรียนเพิ่มมากขึ้น

1.3.2.3) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ใช้แบบวัดเจตคติหรือแบบวัดความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถทำเป็นข้อคำถามและกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนที่ชัดเจน ผู้สอนต้องกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลให้ชัดเจนว่าจะวัดและประเมินผลช่วงใดและด้านใดของผู้เรียน แล้วทำการออกแบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับผู้เรียน เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด

1.3.3) การสร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนต้องออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหา ความยากง่าย วัตถุประสงค์ สารการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายของข้อคำถามเพื่อไม่ให้ผู้เรียนจำคำถามและคำตอบได้

1.4) การออกแบบผังงาน และการออกแบบบทดำเนินเรื่อง
วิจิตร นุชอยู่ (2562) การออกแบบผังงาน (Flowchart) เป็นการนำเครื่องมือแสดงขั้นตอน หรือกระบวนการทำงานที่กระชับ เข้าใจง่าย โดยใช้สัญลักษณ์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และใช้ข้อความสั้น ๆ อธิบายข้อมูล ผลลัพธ์ คำสั่ง หรือจุดตัดสินใจของขั้นตอน และเชื่อมโยงขั้นตอนเหล่านั้นด้วยเส้นที่มีลูกศรชี้ทิศทางการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ หลักการเขียนผังงานมีดังนี้

1.4.1) ผังงานจะต้องมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดเสมอ โดยเลือกใช้สัญลักษณ์แทนการสื่อความหมายอย่างเหมาะสม มีคำอธิบายในสัญลักษณ์ที่สั้น กระชับ เข้าใจง่าย

1.4.2) ใช้ลูกศรเป็นตัวกำหนดทิศทางการทำงาน จากบนลงล่าง จากซ้ายไปขวา โดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ สัญลักษณ์ทุกตัวต้องมีลูกศรเข้าและออก ยกเว้นจุดเริ่มต้นจะมีเฉพาะลูกศรออกและจุดสิ้นสุดจะมีเฉพาะลูกศรเข้าเท่านั้น

1.4.3) สัญลักษณ์การเขียนผังงานตามมาตรฐานของ American National Standards Institute : ANSI และ International Standard Organization : ISO ที่ใช้บ่อยมีดังนี้

ตารางที่ 2.1 ตัวอย่างสัญลักษณ์ผังงานที่ใช้งานบ่อย

สัญลักษณ์	ชื่อเรียก	ความหมาย
	Terminator	การเริ่มต้นหรือจบ
	Process	สิ่งที่กระทำในผังงาน
	Decision	การตัดสินใจ
	Conector	จุดเชื่อมต่อ
	Direction	ทิศทางการทำงาน

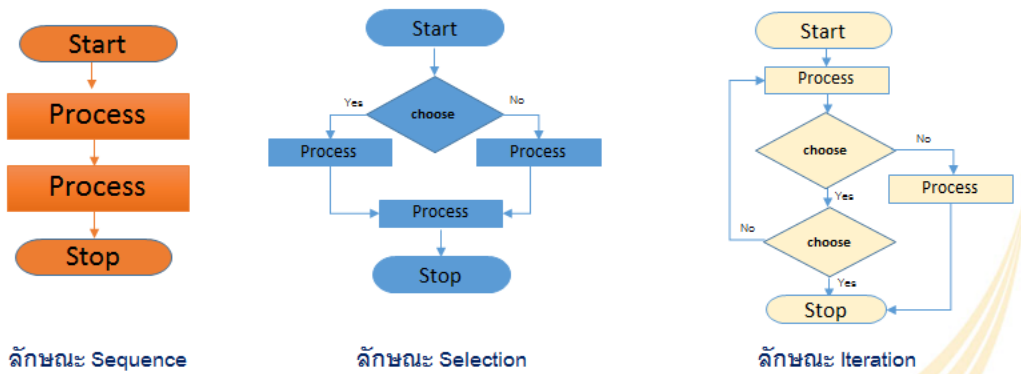
1.4.4) แบบของการเขียนผังงาน

1.4.4.1) การทำงานตามลำดับ (Sequence) คือ ผังงานที่มีการทำงานแบบไล่ทำไปที่ละลำดับ โดยไม่มีการแยกเส้นทางให้เลือก

1.4.4.2) การทำงานตามทางเลือกหรือเงื่อนไข (Selection) คือ ผังงานที่มีทิศทางให้เลือกตัดสินใจได้

1.4.4.3) การทำงานแบบทำซ้ำ (Iteration) คือ ผังงานแบบที่มีการกลับไปทำซ้ำในบางขั้นตอนได้

การเขียนผังงานเพื่อใช้งานจริงอาจจะต้องนำรูปแบบการเขียนผังงานทั้ง 3 แบบมารวมกันเพื่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมของการดำเนินการดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ลักษณะการเขียนผังงานรูปแบบต่าง ๆ

1.5) การออกแบบบทดำเนินเรื่อง (Storyboard)

สมรึก ปริยวาที (2560) การออกแบบบทดำเนินเรื่อง คือ ชุดของภาพวาดข้อความ ก่อนการแสดงผลในการผลิตภาพเคลื่อนไหวหรือภาพภาพยนตร์ เป็นเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อกำหนดแนวทางในการทำ การเล่าเรื่อง มุมกล้อง สถานที่ เวลา ซึ่งภาพวาดไม่จำเป็นต้องละเอียดมากเหมือนการสเก็ตซ์ภาพของเฟรมต่าง ๆ ให้เล่าเรื่องราวจากบท ช่วยให้ประหยัดเวลาและงบประมาณ ช่วยให้ผู้พัฒนาสามารถมองเห็นภาพรวม ช่วยให้เนื้อเรื่องลื่นไหลเพราะได้อ่านบททวนตั้งแต่ต้นจนจบก่อนจะลงมือจริง มีลักษณะดังภาพที่ 2.2 และขั้นตอนการเขียนสตอรี่บอร์ดดังต่อไปนี้

1.5.1) คิดโครงเรื่องหลัก แนวทางในการคิดอาจจะหาข้อมูลจากตัวอย่างสื่อ วิดีโอ แอนิเมชัน เกม หรือหนังสือต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยจะมีองค์ประกอบดังนี้

1.5.1.1) ฉาก (Scenes) คือ องค์ประกอบช่วยในการดำเนินเรื่อง เป็นสถานที่ซึ่งตัวละครและเหตุการณ์จะได้ดำเนินไปตามบทที่วางเอาไว้

1.5.1.2) เนื้อเรื่องย่อ (Synopsis) คือ การเขียนสรุปเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ

1.5.1.3) แก่นเรื่อง (Theme) คือ ประเด็นเนื้อหาสำคัญหรือแก่นหลักของเรื่องที่จะนำเสนอข้อคิด หรือสิ่งที่ต้องการจะสื่อ

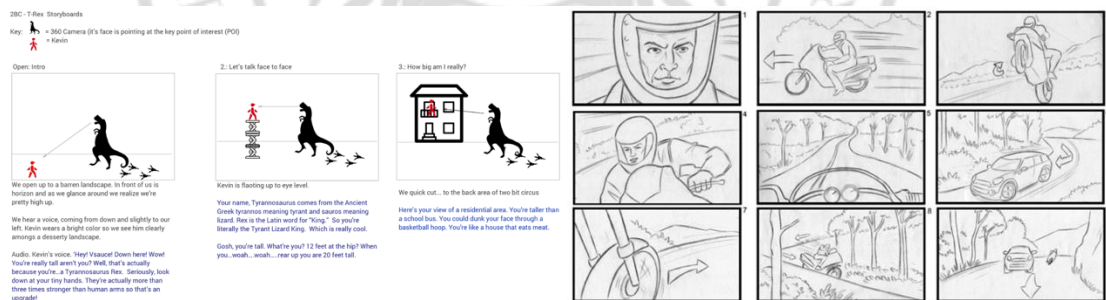
1.5.1.4) ตัวละคร (Character) คือ ตัวละครที่จะดำเนินเรื่องจากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดสิ้นสุดของเรื่อง อาจจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของหรือสิ่งสมมติขึ้นมาก็ได้ การสร้างตัวละครขึ้นมาควรคำนึงถึงเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอ ที่มาที่ไป บุคลิกนิสัย อาจแบ่งเป็นตัวละครหลักและตัวละครรอง

1.5.1.5) บทสนทนา (Dialogue) คือ ถ้อยคำที่กำหนดให้ตัวละครแต่ละตัวพูดจาโต้ตอบกัน ใช้บอกถึงอารมณ์ ดำเนินเรื่อง และสื่อสารกับผู้ชมให้สมบูรณ์มากขึ้น

1.5.2) ลำดับเหตุการณ์ เป็นการเรียงลำดับเหตุการณ์ว่าจะให้เกิดอะไรขึ้นบ้างในแต่ละเรื่อง โดยแต่ละเหตุการณ์ควรพิจารณาถึงความสมจริงของเนื้อหาที่เป็นเหตุเป็นผลกัน มีความซับซ้อนของเนื้อหาที่พอเหมาะเพื่อทำให้เกิดความสนใจน่าติดตาม

1.5.3) แต่งบท เป็นขั้นตอนก่อนลงมือเขียนสตอรี่บอร์ด โดยให้ทำการเขียนบทความความคิด บทพูด ที่จะใช้นำเสนอในสื่อออกมาโดยละเอียด

1.5.4) เขียนสตอรี่บอร์ด เป็นการลงมือวาดถ่ายทอดความคิดให้เป็นรูปธรรมซึ่งการเขียนรายละเอียดต่าง ๆ ช่วยให้งานมีคุณภาพ

ภาพที่ 2.2 ตัวอย่างการเขียนสตอรี่บอร์ด

ที่มา : (Digitalpromise, 2023)

1.6) การออกแบบหน้าจอภาพ (Screen Design)

การออกแบบหน้าจอภาพ การออกแบบหน้าจอภาพ หมายถึง การจัดพื้นที่ของจอภาพเพื่อใช้ในการนำเสนอเนื้อหา ภาพ และส่วนประกอบอื่น ๆ สิ่งที่ต้องพิจารณา คือ การกำหนดความละเอียดภาพ (Resolution) การจัดพื้นที่แต่ละหน้าจอภาพในการนำเสนอ การเลือกรูปแบบและขนาดของตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การกำหนดสี ได้แก่ สีของตัวอักษร (Font Color) สีของฉากหลัง (Background) สีของส่วนอื่น ๆ การกำหนดส่วนอื่น ๆ ที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้บทเรียน การออกแบบหน้าจอมีหลักการสำคัญดังนี้ (ณัฐกร สงคราม, 2553)

1.6.1) ความเรียบง่าย (Simplicity) หมายถึง มีการผสมผสานข้อความ ภาพ เสียงได้อย่างลงตัว เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่าย ที่สำคัญต้องไม่ใส่อะไรลงมากเกินไปควรใช้วิธีการสรุปให้เข้าใจมากที่สุด

1.6.2) ความสม่ำเสมอ (Consistency) หมายถึง การใช้รูปแบบในการนำเสนอและองค์ประกอบต่าง ๆ ไปในทิศทางเดียวกันตลอดทั้งบทเรียน เช่น มีความสม่ำเสมอของการใช้โทนสี ความสม่ำเสมอของรูปแบบการนำเสนอ ขนาดรูปร่างและรูปทรง และความสม่ำเสมอ ด้านเสียงที่ใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคย

1.6.3) ความชัดเจนในประเด็นนำเสนอ (Clarity) นำเสนอกระชับ ตรง ประเด็น ชัดเจน มีการใช้ประโยคหรือข้อความที่สอดคล้องกับระดับและวัยของผู้เรียน ไม่ใช้คำพุ่มเพื่อยหรือใช้ภาษาแสลง

1.6.4) ความสวยงามน่าดู (Aesthetic Consideration) เป็นสิ่งที่ต้องนำมาใช้ควบคู่กับการออกแบบเนื้อหาในแต่ละหน้าจอในส่วนต่าง ๆ เช่น เนื้อหา ภาพ และข้อความ เป็นต้น

2.1.5.3 ขั้นตอนการพัฒนา (Develop)

(ขั้นตอนการสร้าง/เขียนโปรแกรมและผลิตเอกสารประกอบการเรียน) ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

- 1) การเตรียมองค์ประกอบข้อความ ภาพ เสียง และโปรแกรมจัดการบทเรียน
- 2) การสร้างบทเรียน หลังจากได้เตรียมข้อความ ภาพ เสียงและส่วนอื่นเรียบร้อยแล้วขั้นต่อไปเป็นการสร้างโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์จัดการเพื่อเปลี่ยนสตอรี่บอร์ดให้กลายเป็นเกมคอมพิวเตอร์
- 3) การสร้างเอกสารประกอบการเรียน หลังจากสร้างบทเรียนเสร็จสิ้นแล้ว ในขั้นต่อไปเป็นการตรวจสอบและทดสอบความสมบูรณ์ขั้นต้นของบทเรียน

2.1.5.4 ขั้นตอนการนำไปใช้ (Implement) การนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ไปใช้ โดยใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของบทเรียนในขั้นต้น หลังจากนั้น จึงทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพ

2.1.5.5 ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluate) การประเมินผล คือ การเปรียบเทียบกับการเรียนการสอนแบบปกติ โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม เรียนด้วยบทเรียน ที่สร้างขึ้น 1 กลุ่ม และเรียนด้วยการสอนปกติอีก 1 กลุ่ม หลังจากนั้นจึงให้ผู้เรียนทั้งสองกลุ่ม ทำแบบทดสอบชุดเดียวกัน และแปลผลคะแนนที่ได้ สรุปเป็นประสิทธิภาพของบทเรียน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.2 ภาวะสมองเสื่อม

2.2.1 อาการภาวะสมองเสื่อมเป็นกลุ่มอาการที่มีความผิดปกติจากการทำงานของสมองด้านการรู้คิดและสติปัญญา โดยมีการเสื่อมของความจำเป็นอาการเด่น และมีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม บุคลิกภาพและอารมณ์ ผู้ที่มีภาวะสมองเสื่อมจะมีความบกพร่องทางด้านการเรียนรู้ ทักษะการใช้ภาษา ทักษะการคิด และการตัดสินใจ (สุทธิศรี ตระกูลสิทธิโชค, 2018)

2.2.2 สาเหตุของโรคสมองเสื่อมที่พบบ่อย มี 2 ชนิด คือ

2.2.2.1 เกิดจากความเสื่อมของสมองโดยตรงหรือโรคอัลไซเมอร์ (Alzheimer's disease) เป็นสาเหตุที่พบได้บ่อยที่สุด โดยช่วงแรกผู้ป่วยจะมีสมองฝ่อลงโดยเฉพาะสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความจำ หลังจากนั้นสมองส่วนอื่น ๆ จะมีการฝ่อตามมาจนมีผลต่อความคิด การตัดสินใจ การพูด สื่อสาร ตลอดจนมีปัญหาพฤติกรรมตามมาได้ เนื่องจากการดำเนินของโรคนี้ค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไปจนมีอาการมากขึ้นเรื่อย ๆ การตรวจพบโรคนี้ตั้งแต่เริ่มแรกจะทำให้มีโอกาสชะลอความรุนแรงของโรค ให้เกิดช้าลงได้ จึงควรให้ความใส่ใจกับอาการหลงลืมที่พบในผู้สูงอายุ ถ้ามีอาการหลงลืมบ่อยขึ้นจนเกิดผลเสีย เช่น ขาดหายบ่อย ถ้ามองเรื่องเดิมซ้ำ ๆ จำเหตุการณ์ที่ผ่านมาไม่ได้ ควรรีบไปพบแพทย์ ดังนั้นการสังเกตอาการจากผู้ที่เป็ยญาติใกล้ชิดมีความสำคัญมาก เพราะผู้ป่วยก็มักจะไม่รู้ว่าตัวเองเคยลืมอะไร และคิดว่าตนเองเป็นปกติดี

2.2.2.2 โรคสมองเสื่อมจากเส้นเลือดในสมองผิดปกติ (vascular neurocognitive disorder) ยิ่งอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุก็ยังมีโรคประจำตัวมากขึ้น เช่น โรคเบาหวาน ไขมันในเลือดสูง ความดันสูง เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงทำให้เส้นเลือดเล็ก ๆ ในสมองแตกหรือตีบตันได้ ส่งผลต่อเนื้อสมองส่วนนั้นไม่สามารถทำงานได้ตามปกติทำให้สมองส่วนความคิด ความจำ การรับรู้เสียไปด้วยได้

นอกจากนี้ สาเหตุของการเกิดโรคสมองเสื่อมอาจเกิดจากไธรอยด์ฮอร์โมนทำงานผิดปกติ การดื่มแอลกอฮอล์ ภาวะโพรงสมองโต มีเลือดคั่งหรือเนื้องอกที่สมอง การติดเชื้อในสมอง เช่น โรคซิฟิลิส หรือ โรคเอดส์ รวมถึงการขาดวิตามินที่สำคัญต่อการทำงานของสมอง เช่น วิตามินบี 12 เป็นต้น

2.2.3 ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อภาวะสมองเสื่อม

ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อภาวะสมองเสื่อมสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยเสี่ยงที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ และปัจจัยเสี่ยงที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ดังนี้ (สุทธิศรี ตรีกุลสิทธิโชค, 2018)

2.2.3.1 ปัจจัยเสี่ยงที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ประกอบไปด้วย อายุ โดยพบว่าอายุที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดภาวะสมองเสื่อมได้มากขึ้น และพันธุกรรมพบว่า ครอบครัวที่มีประวัติเป็นโรคอัลไซเมอร์มีโอกาสที่บุคคลในครอบครัวจะเกิดภาวะสมองเสื่อมได้

2.2.3.2 ปัจจัยเสี่ยงที่ปรับเปลี่ยนได้ ได้แก่

1) การศึกษา พบว่าความชุกของภาวะสมองเสื่อมมีสูงที่สุดกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการศึกษา อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ผู้ที่มีการศึกษาน้อยมีโอกาสเกิดภาวะสมองเสื่อมได้เป็น 1.6 เท่าของผู้มีการศึกษาปกติ

2) การได้ยิน การเสื่อมทางการได้ยินจะทำให้การรับรู้ทางประสาทหูลดลง ทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะสมองเสื่อมได้

3) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พบว่าบุคคลที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมน้อยมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะสมองเสื่อมเพิ่มขึ้นเป็น 1.41 เท่า

4) การสูบบุหรี่มีสารนิโคตินมีฤทธิ์ทำให้หลอดเลือดเกิดการหดตัว และคาร์บอนมอนอกไซด์ ทำให้ปริมาณออกซิเจนในกระแสเลือดลดลง อีกทั้งนิโคตินและคาร์บอนมอนอกไซด์จะเพิ่มความหนืดของเกร็ดเลือด ที่เกิดจากการแข็งตัวของเลือด และกระตุ้นให้เกิดลิ่มเลือด (Thrombosis) ส่งผลให้เกิดการอุดตันของหลอดเลือดในสมองทำให้เซลล์สมองขาดเลือด จึงพบว่า

การสูบบุหรี่ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเกิดโรคหลอดเลือดสมองได้ถึงสองเท่า และเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะสมองเสื่อม

5) ภาวะซึมเศร้า พบว่า มีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะสมองเสื่อม โดยการศึกษาติดตามระยะยาวพบว่าในช่วง 10 ปี ก่อนผู้สูงอายุจะเกิดภาวะสมองเสื่อมมักจะมีอุบัติการณ์ของการเกิดภาวะซึมเศร้าสูงกว่าผู้ที่ไม่เกิดภาวะสมองเสื่อม

6) ภาวะความดันโลหิตสูง พบว่า บุคคลวัยกลางคนจะเพิ่มความเสี่ยงของการเกิดภาวะสมองเสื่อมโอกาสเสี่ยงจะลดลงเป็น 1.9 เท่าในบุคคลที่ได้รับการรักษา เมื่อ

7) โรคเบาหวาน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเกิดภาวะสมองเสื่อมจากโรคหลอดเลือดสมองสูงขึ้นในผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวานชนิดที่สอง โดยผู้ป่วยโรคนี้อาจเกิดภาวะสมองเสื่อมสูงขึ้นเป็น 2 เท่า

8) ภาวะอ้วนหรือน้ำหนักเกิน จะเกิดความเสี่ยงต่อภาวะสมองเสื่อมเพิ่มขึ้นตามดัชนีมวลกาย (BMI)

9) ภาวะไขมันในเลือดสูง ระดับโคเลสเตอรอลสูงมีความสัมพันธ์กับนำไปสู่การเกิดภาวะสมองเสื่อมจากโรคหลอดเลือดสมอง นอกจากนี้ภาวะไขมันในเลือดสูงอาจทำให้เกิดโรคอัลไซเมอร์ด้วย

10) การออกกำลังกาย พบว่า ผู้ที่ออกกำลังกายอย่างน้อย 2 ครั้งต่อสัปดาห์ในวัยกลางคนช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะสมองเสื่อมในวัยสูงอายุได้ คิดเป็นร้อยละ 52

11) ปัจจัยอื่น ๆ เช่น อากาศไม่บริสุทธิ์ เป็นต้น

2.2.4 วิธีป้องกันโรคสมองเสื่อม

วีรศักดิ์ เมืองไพศาล (2564) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันยังไม่มีข้อมูลที่เพียงพอในการป้องกันโรคสมองเสื่อมแต่การปฏิบัติตนบางอย่างอาจทำให้สมองมีความจำที่ดี ดังต่อไปนี้

2.2.4.1 การหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายหรือสารที่ทำให้เกิดอันตรายต่อสมอง เช่น การรับประทานยาโดยไม่จำเป็น การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2.2.4.2 ฝึกสมองของตนเองให้ได้คิดบ่อยๆ ด้วยการอ่านหนังสือ เขียนหนังสือ คิดเลข ฝึกหัดการใช้อุปกรณ์ใหม่ๆ และเล่นเกมตอบปัญหา

2.2.4.3 การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จำนวน 3 - 5 ครั้งต่อสัปดาห์ ด้วยการเดินเล่น หรือการรำมวยจีน

2.2.4.4 การสมาคมกับผู้อื่นให้บ่อยขึ้น ด้วยการเข้าวัด การไปร่วมงานเลี้ยง หรือการเข้าชมรม

2.2.4.5 ตรวจสุขภาพประจำปีหรือติดตามรักษาการรักษาโรคประจำตัวเป็นระยะ ด้วยการตรวจหา ตูเลและรักษาโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน

2.2.4.6 ระวังการเกิดอุบัติเหตุต่อสมอง เช่น ระวังการหกล้ม เป็นต้น

2.2.4.7 ฝึกสมาธิของตนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้มีสติในสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังทำ

2.2.4.8 พยายามรักษาระดับความเครียดของตนเองไม่ให้มากเกินไป ด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อคลายเครียด เนื่องจากความเครียดและอาการซึมเศร้าอาจทำให้จำอะไรได้ไม่ดี

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

2.3.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ มีความหมายต่าง ๆ เช่น ความรู้สึกนึกคิด ความชอบ ทศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

Good (1973) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพ คุณภาพ หรือระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติที่บุคคลนั้นมีต่อสิ่งนั้น

Quirk (1987) ความพึงพอใจหมายถึงความรู้ที่มีความสุขหรือความพอใจเมื่อได้รับความสำเร็จ หรือได้รับสิ่งที่ต้องการ

Hornby (2000) ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่ดีเมื่อประสบความสำเร็จหรือได้รับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นเป็นความรู้สึกที่พอใจ

วฤทธิ สารฤทธิคาม (2548, อ้างถึงใน รัตนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์, 2551) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจว่า เป็นปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่แสดงผลออกมาในลักษณะของผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการประเมิน โดยแบ่งออกถึงทิศทางของผลการประเมินว่าเป็นไปในลักษณะทิศทางบวกหรือทิศทางลบหรือไม่มีปฏิกิริยา

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ให้ความเห็นว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้ผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่น และมีขวัญกำลังใจที่จะทำงาน ซึ่งจะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน รวมทั้งส่งผลต่อความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

สรุปได้ว่าความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความชอบ ทศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งในทิศทางบวกหรือทิศทางลบ ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติที่บุคคลนั้นมีต่อสิ่งนั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานต่าง ๆ

2.3.2 การวัดและประเมินความพึงพอใจ

โยธิน แสงวงดี (2551) การวัดความพึงพอใจสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

2.3.2.1 การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยให้กลุ่มบุคคลที่ต้องการวัดแสดงความคิดเห็นลงในแบบสอบถามที่กำหนด เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารและการควบคุมงาน และเงื่อนไขต่าง ๆ เป็นต้น

2.3.2.2 การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคความชำนาญพิเศษของผู้สัมภาษณ์และวิธีการที่ดีจึงจะทำให้ผู้ตอบคำถามตอบตามข้อเท็จจริง ได้ ข้อมูลที่เป็นจริงได้

2.3.2.3 การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

จะเห็นได้ว่า การวัดความพึงพอใจต่อการให้บริการนั้นสามารถกระทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับความสะดวก เหมาะสมตลอดจนจุดมุ่งหมายของการวัดด้วย จึงจะส่งผลให้การวัดนั้นมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือได้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุพรรณณี ศรีปาน และคณะ (2554) พัฒนาเกมฝึกสมองสำหรับผู้สูงอายุผ่านโปรแกรมประยุกต์เว็บเพื่อฟื้นฟูความจำและส่งเสริมสุขภาพจิต ด้วยเทคนิคการฟื้นฟูความจำ 5 ด้าน ได้แก่ การคำนวณ โจทย์คณิตศาสตร์ การเชื่อมโยง การจินตนาการ การจัดระเบียบ การใช้รหัสช่วยจำโดยประกอบด้วย 3 เกม คือ 1) เกมบวกลบเลขตามเสียงเพลง เป็นการบวกลบเลขพื้นฐานประกอบด้วยตัวเลข 1 และ 2 หลัก แบ่งระดับความยากง่ายตามชุดของตัวเลข 2) เกมจับคู่ โดยให้จับคู่สิ่งต่าง ๆ ในภาพให้เป็นคู่โดยให้ผู้เล่นพิจารณาความคล้ายคลึง ที่คิดว่ามีเหตุผลมากที่สุด และ 3) เกมความทรงจำมีลักษณะเป็นการจดจำภาพเรื่องราวหรือคำโดยใช้สัญลักษณ์หรือรูปทรงในการเชื่อมโยงความคิดผลของการเล่นเกมทำให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมที่ใช้ความคิดช่วยกระตุ้นให้สำนึกถึงคุณค่าของตนเองและส่งผลต่อสุขภาพจิตที่ดี

กานดา วรคุณพิเศษ และศิริพันธุ์ สาสัตย์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยผลของโปรแกรมการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านร่วมกับการผ่อนคลายกล้ามเนื้อแบบก้าวหน้าต่อภาวะเครียดของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม พบว่า 1) ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมในกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านร่วมกับการผ่อนคลายกล้ามเนื้อแบบก้าวหน้ามีภาวะเครียดต่ำกว่าก่อนได้รับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านร่วมกับการผ่อนคลายกล้ามเนื้อแบบก้าวหน้ามีภาวะเครียดต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อารี พุ่มประไพทย์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อหาประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพ และการบริหารสมองต่อคะแนนการทดสอบสภาพสมองเบื้องต้นของผู้สูงอายุในชุมชน อ.บ้านนาสาร จ.สุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำนวน 29 คน จากสมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลทุ่งเตา อายุ 65 - 70 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษาไม่มีโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ได้ยินและมองเห็นในระยะใกล้ รู้จักการคิดเลขเครื่องมือการวิจัยมี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือ โปรแกรมการสร้างเสริม สุขภาพและการบริหารสมอง ดำเนินการ 6 เดือน พบว่า 2) คะแนนเฉลี่ยการทดสอบสภาพสมองเบื้องต้นหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จุฑามาศ วงจันทร์ และคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการรู้คิดในผู้สูงอายุก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการบริหารสมอง พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยการรู้คิดของผู้สูงอายุหลังได้รับโปรแกรมการบริหารสมองสูงกว่าก่อน การทดลอง ($p < .001$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยการรู้คิดด้านมิติสัมพันธ์/การบริหารจัดการ การเรียกชื่อ ความจดจ่อใส่ใจ และการทวนซ้ำของผู้สูงอายุหลังได้รับโปรแกรมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.007$, $p=.018$, $p=.005$, $p=.008$ ตามลำดับ) แต่ค่าคะแนนเฉลี่ยการรู้คิดด้านการใช้ภาษา ความคิดเชิงนามธรรมและการรับรู้สภาวะรอบตัวก่อนและหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)

วันเฉลิม พรหมสร และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลการออกแบบการออกแบบแอปพลิเคชันเกมออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยใช้ป้องกันภาวะสมองเสื่อมชนิดอัลไซเมอร์ พบว่า เนื้อเรื่องหลักของเกมสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุเห็นสภาพองค์ประกอบโดยรวมของเกมมีเนื้อเรื่องที่ง่ายไม่ซับซ้อน การออกแบบภาพการใช้ สัญลักษณ์ สี และฟอนต์ที่เหมาะสม เช่น มีภาพสัญลักษณ์และมีตัวอักษรอธิบายได้ภาพใช้สีและพื้นหลังที่มีความ

Contrast สูง มีสภาพแวดล้อม ช่วงเวลา ตัวละคร เส้นนำสายตา ที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกตื่นตัวในการทำกิจกรรม เกมที่ไม่มีรางวัลพิเศษก็ไม่ต่างอะไรกับเกมปริศนา การให้รางวัลช่วยสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เล่นสามารถช่วยกระตุ้นกลับมาเล่นเกมอีกครั้งรางวัลนั้นต้องสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า ประสบการณ์ ความชำนาญในเกม

ดารารวรรณ รองเมือง และคณะ (2564) ศึกษาความชุกของภาวะสมองเสื่อม และความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่าความชุกของภาวะสมองเสื่อมจากการประเมินด้วยแบบประเมินพุทธิปัญญาพบ ร้อยละ 85.03 และจากผลการประเมินด้วย แบบทดสอบสภาพสมองเบื้องต้นพบ ร้อยละ 6.052 ผู้สูงอายุปกติ และผู้สูงอายุที่สงสัยหรือว่ามีภาวะสมองเสื่อมมีความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันพื้นฐานในระดับไม่เป็นการพึ่งพา ร้อยละ 100 และมีความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเชิงปฏิบัติในระดับพึ่งพิงทั้งหมด ร้อยละ 3.73 และ 21.05 ตามลำดับ ระดับพึ่งพิงปานกลาง ร้อยละ 12.20 และ 47.37 ตามลำดับ และระดับดำรงชีวิตได้อย่างอิสระในชุมชน ร้อยละ 84.07 และ 31.58 ตามลำดับ ดังนั้น บุคลากรทางสุขภาพ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการรู้คิด การจดจำ การโต้ตอบ การฝึกความตั้งใจและความสามารถในการบริหารให้กับผู้สูงอายุ เพื่อคงความสามารถในการทำงานของสมองและดำรงไว้ซึ่งสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต ประจำวันผู้สูงอายุ

ปวีณา ระบุว่าโพ และคณะ (2564) ศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกสมองต่อความสามารถด้านความคิดความเข้าใจในผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะสมองเสื่อมของสถานสงเคราะห์คนชราองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ใช้รูปแบบการศึกษาเชิงทดลอง ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านความคิดความเข้าใจของผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะสมองเสื่อม ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการฝึกสมองพัฒนามาจากทฤษฎี Neurobic exercise กับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลตามปกติ ทำการวัดผลด้วยแบบประเมินพุทธิปัญญา (MoCA) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยรวมของความสามารถด้านความคิดความเข้าใจมากกว่าก่อนการทดลองทั้งในระยะหลังการทดลองติดตามผล 1 เดือน และ 3 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยเฉพาะด้าน คะแนนเฉลี่ยด้านมิติสัมพันธ์ ภาษา ความคิดเชิงนามธรรม และการทวนซ้ำ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมคะแนนเฉลี่ยรวมของการทดสอบความสามารถด้านความคิดความเข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ($p < .05$)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี